

Egy százéves párizsi kloroformos ékszerlopás története – II. rész ^[1]

A törvényszéki joggyakorlat és a bűnözők sajtóbeli ábrázolásának sajátosságai az 1920-as években.

1923 júliusában Párizsban, két magyar állampolgár, Faragó András és Márkus Gábor egy gazdag amerikai nőtől, Doris de Arada Kemptől ellopott három gyűrűt, amelyeket megőrzésre átadtak Kertész Oszkárnak, illetve Gábor Józsefnek. Márkust, Kertészt és Gábort hamar letartóztatták, Faragó azonban Budapestre szökött. Tettükért a magyar és nemzetközi sajtó nagyfokú érdeklődése mellett Faragót távollétében öt év, Márkust kettő év, Kertészt és Gábort négy hónap börtönbüntetésre ítélte a párizsi 14. számú büntetőbírószak 1923. november 6-án.

Már nyomoztak a francia hatóságok, amikor 1923. szeptember 29-én 10 órakor Faragót is letartóztatták Budapesten, [1] amelyről a magyar lapok mellett német és francia újságok is beszámoltak. A vád ellene más ügyeire (lásd az I. részt) – így a Károlyi-féle Népköztársaság és a kommun alatti tevékenységére – is való tekintettel rablás, két rendbeli zsarolás, négy rendbeli izgatás, egy rendbeli lopás és három rendbeli csalás, továbbá hamis pénz forgalomba hozása volt. Vizsgálati fogságba került, amelyet 1925 márciusáig folyamatosan meghosszabbítottak.

Tanulságos adalék, hogy a fogházban megkereste az ügynevezett Fogház Misszió, amelynek célja a letartóztatási intézetben levő egyént fölkeresni, vele elbeszélgetni a börtönéletéről és a javulás lehetőségeiről, és lehetőség szerint jó útra téríteni. [2] A Misszió más elítéltekkel egyetemben kezelésbe vette Faragót, akinél azonban nem sikerült hosszú távú változást elérni. Sőt, a börtönben elutasítva az állami ellátást, saját költségén egyesült ellátásban, nagyobb összegű tartozást halmozva fel. Egy másik fogvatartottal, a lopással és közokirat-hamisítással vádolt Solymos Jenő banktisztviselővel (1891) közösen tárgyalt ügyét a budapesti királyi büntetőtörvényszék vitte. [3] A főtárgyalást az a Krayzell Miklós vezette, aki néhány évvel később a biatorbágyi viadukt felrobbantásáért Füst Sándort és Sallai Imrét tévesen halálra ítéelő tanács bírának egyike volt. [4]

A budapesti büntetőbírószak a sajtó nagyfokú érdeklődése mellett [5] 1925. március 11-én hozott ítéletet ügyében. E szerint a lopást Márkus követte el, és még aznap Faragóval együtt elutaztak Vichybe, ahol Márkus lakott, és eladták Arada Kemp három darab százezer francia frank értékű briliáns gyűrűjét. Az ékszerek eladása okán ezért csak orgazdaság büntetésben, és a fizetetlen hotelszámla miatt hitelezési csalás vétségében találta Faragót bűnösnek a bíróság. Büntetéséért egy év három hónap börtönre, három év hivatalvesztésre és politikai jogainak gyakorlásának felfüggesztésére ítélték.

A párizsi bíróság helyben jogerős ítélete ellenére a magyar bíróság döntése szerint nem nyert bizonyítást, hogy Faragó az ékszerlopásban részt vett volna. Sőt, a bíróság bizonyítottan találta, hogy anélkül állapotodott meg azok eladásáról Márkussal, hogy tudomása lett volna az ékszerek ellopásáról. Ez annál is inkább érdekes, hiszen a törvényszéki tárgyalásról szóló tudósítások – amelyek forrásértéke ugyanakkor igencsak kérdéses – szerint a magyar bíróság bekérte és ismertette a párizsi büntetőbírószak vonatkozó iratait. [6] A Wiesbadenben elkövetett további bűncselekmények esetében a törvényszék felmentette. Azzal védekezett ugyanis, hogy a lopásokat és a sofőr átverését ifj. Klár Mihály követte el, megfelelő bizonyítás hiányában pedig védekezését elfogadta a törvényszék. Az izgatási vádak esetében a bíróság elfogadta vallomását, miszerint csak arra kérte a birtokok tulajdonosait, hogy önként ajánlják fel az uradalmakat a népköztársaság részére. A proletárdiktatúra alatti szónoklatok ügyében pedig a bíróság – Csoor Miklós tabi gazdasági [7] és más tanúk kihallgatása után – kellő bizonyítás hiányában felmentette a vádak alól, kiemelve, hogy olyan általános fogalmakra alapozva, mint „izgatott” nem lehet büntetést megállapítani. [8]

Esti Kurír, 1925. március 12. 5.

Faragó András letöltötte büntetését, kiszabadulását követően azonban egészen 1959-es haláláig számos bűncselekmény részese volt, és töltött hosszú éveket börtönben. A sajtóban rajta maradt a „kloroformos” jelző, 1923 és 1958 között 48 alkalommal vizsgált magyar nyelvű folyóiratban összesen 270 alkalommal tettek említést személyéről, amelyek között legalább 146 cikk tartalmazta a nem túl előnyös jelzőt is. Emellett arcképét is rendszeresen közölte a korabeli sajtó. Doris de Arada Kemp néhány évvel az eset után, egészen fiatalon, 1928 januárjában Manhattanban hunyt el. [9] Márkus Gábor zongoraművészként működött a későbbiekben, és 1944 júliusában hunyt el Budapesten. Kertész Oszkár és Gábor József további sorsa ismeretlen.

1. Jog- és sajtótörténeti kérdések és válaszok

A fenti eset áttekintését követően kérdésként merül fel, hogy miért hozhatott eltérő jogerős ítéletet ugyanabban az ügyben a budapesti és a párizsi büntetőbírószak? Egyáltalán miért tárgyalta, miért nem elégedett meg a külföldi bíróság ítéletével? A kérdésre elsősorban a Csemegi-kódexként emlegetett büntetőtörvénykönyvben, az 1878. évi V. törvénycikk passzusában kell keresnünk a választ, amely rögzítette, hogy a büntetőtörvénykönyv alapján büntetendő az a magyar állampolgár is, aki bűncselekményét külföldön követte el (8. §). [10] A magyar nyomozóhatóság kénytelen volt nyomozást folytatni, a bíróság pedig az ügyet megtárgyalni annak ellenére, hogy rendelkezésre állt már egy ítélet az ügyben: a tanúk és tettestársak meghallgatására azonban érdemi lehetősége nem volt, részben azért is, mert utóbbiak már büntetésüket töltötték francia börtönökben. Az *Esti Kurír* tudósítása szerint azonban a bíróság bekérte és felolvasta a külföldi vallomásokat, sőt, a párizsi büntetőbírószak ítéletét is felolvasták, amelyet a magyarországi ítéletozatkor mégsem vettek figyelembe. [11]

Az eltérő ítélet okát elsősorban a nyomozás hiányosságai, a tanúk és tettestársak távollétében és ezáltal a vád nem megfelelően megalapozott képviselésében feltételezhetjük. A magyar vádhatóság számára tehát – a szakszerű nyomozást lefolytató, valamint a tanúkat és a feltételezett elkövetőket nagy részét is kihallgató francia hatóságokkal szemben – sokkal korlátozottabb eszközök álltak rendelkezésére a bűnösség bizonyítására, ezáltal érdekérvényesítő képessége azonos ügyben alulmaradt a francia társszervekhöz képest. Feltételezhetjük, hogy a külföldön elkövetett bűncselekmények magyarországi bíróság által való tárgyalása alkalmával általánosságban is nehezebb volt a bűnesetek részleteinek felderítése, a tanúk vagy az áldozatok fellelése és szabályszerű idézése. Különösen nehéz lehetett a társakkal elkövetett bűnesetek feltárása, az összes vádlott hiányában ugyanis a bíróság elé kerülő személy könnyedén hivatkozhatott távol lévő társaira.

Ekképp tett Faragó András is és jól mutatja mindezt, hogy az ellene felhozott eredeti vádakhoz képest – úgy mint rablás, két rendbeli zsarolás, négy rendbeli izgatás, egy rendbeli lopás és három rendbeli csalás, továbbá hamis pénz forgalomba hozása – csupán orgazdaság és hitelezési csalás vétségében marasztalták el. Az ügyészség vádindítványában az ékszerek eltulajdonítását rablásként igyekezett bizonyítani, a bíróság azonban lényegesen eltéréssel minősítette az esetet.

A korabeli törvények szerint magyar honos nem volt kiadható más állam hatóságának, és más állam hatósága által hozott büntető ítélet a magyar állam területén nem volt végrehajtható (17-18. §). Ezáltal Faragónak nem kellett tartania attól, hogy a magyar állam a francia hatóságoknak átadja, azonos minősítés esetén az eredetileg enyhébb ítéletben azonban kevésbé reménykedhetett, annak ellenére, hogy büntetése a Csemegi-kódex alapján nem lehetett szigorúbb, mint az elkövetés helyén megállapítandó büntetés mértéke (12. §). Ennek oka, hogy a bűncselekmény elkövetésekor hatályos 1810-es francia büntetőtörvénykönyv egytől öt évig terjedő börtönnel fenyegetett a fent ismertetett lopásért, és a magyar Btk.-ban is öt év volt a lopás büntetettének legmagasabb büntetési tétele (340. §). Éppen ezért Faragó András abban bízhatott, hogy nem minősítik lopásnak ügyét: ahogyan Márkus – a francia sajtó szerint – rá vallott Párizsban, úgy ő Márkusra vallott Budapesten. A fentiek megvilágítják azt is, hogy Faragó későbbi erkölcsi bizonyítványaiban miért nem találkozunk a párizsi büntetőbíróság bejegyzésével: jogerősnek a nyilvántartást vezető Országos Bűnügyi Nyilvántartó Hivatal számára a Kemp-féle ékszerrablásban a magyar bíróság, és nem a francia büntetőbíróság ítélete számított.

A korabeli igazságszolgáltatás sajátos rendszere mellett érdemes a nemzetközi és benne különösen a magyar sajtó állapotáról, bűnesetekkel összefüggő tendenciózus magatartásáról is szót ejteni. Ahogyan a fentiekből is látszik (lásd az I. részt), a korabeli európai sajtóban igencsak fantáziadús, helyenként olykor mégis helytálló, nagy számban keletkezett tudósításokkal találkozunk az ügy kapcsán. Ennek hátterében az állt, hogy az európai és benne a magyar sajtó 19. század második felében lezajló átrendeződése nyomán előtérbe kerültek az olvasóközönség szórakoztatását szolgáló anyagok. A század elején alkalmi levelezők, az 1850-es évektől azonban helyszíni tudósítók, riporterek számoltak be kezdetben a háborúkról, majd szenzációs eseményekről, bűnesetekről.[12] Választóvonalat jelentett ebben a krími háború, ahová a londoni *The* sajtó tudósítót küldött, és hasonlóan tett ugyanez a *Pesti Napló* szerkesztője, Török János is.[13] Bár a magyarországi sajtó a Bach-korszakig elsősorban nemzeti, politikai szempontokat helyezett előtérbe, a dualizmus időszakában megkezdődött az újságírás súlypontjainak üzletpolitikai indíttatású átrendeződése. A nevelő és programadó célzatú cikkek helyett a dualizmus idején új fejezet nyílt a sajtótörténetben – amit olykor riporter korszaknak is neveztek –, [14] hatása és módszerei a Horthy-korszakot is végigkísérték, elemei pedig megtalálhatók voltak később a szocialista korszak újságírásában is. A kiegyezés és a második világháború közötti időszak sajtótörténeti szempontból egy egységként is kezelhető, amelyben az olvasóközönség szórakoztatása vált egyre hangsúlyosabbá: megerősödött a riport műfaja, és annak alegységeként a bűnügyi riport, amely a tömegsajtó egyik alapvető jellemzője lett. Bár a bűnügyi esetek leírása már az újságírás történetének korai szakaszában is megjelent [15] az 1880-as évektől kezdve vált a bűnügyi riport a hírlapirodalom markáns részévé. [16] Információbázisának azonban a történettudomány nem adhat fenntartások nélkül hitelt – hiszen a szórakoztatás oltárán a szerkesztőségek gyakran a tévyszerűséget áldozták fel –, ugyanakkor a bűnözői karakter és általánosságban a bűnelkövetés sajtóbeli bemutatása, a bűnözői arcadás művészete kiváló kutatási témának ígérkezik.

Faragó András számára nemzetközi és hazai ismertsége egyaránt hozzájárult bűnözői sikertelenségéhez, amelyben a sajtó komoly szerepet játszott. Ahogyan a fentiekben láttuk, az 1922-es bécsi csalások okán az *Öffentliche Sicherheit* mellett több osztrák lap, 1923-ban pedig Arada Kemp ellen elkövetett rablás büntetéről angol, francia, német és magyar nyelvű hírlapok közöltek terjedelmes beszámolókat. Az 1920-as években megalapozott ismertsége tekintetében fontosnak látszik két jellemző vonást kiemelni, amelyek erőteljesen hozzájárultak ismertsége kialakulásához és fennmaradásához: Faragó arcképének közléseit és személyéhez kapcsolt „*kloriformos*” jelző használatát.

A kloriformos ügyről tudósító korabeli cikkek számos esetben közöltek fényképeket és rajzot Faragó Andráról, [17] és a későbbiekben is – kisebb számban – készültek róla hasonló ábrázolások. [18] A sajtóban nyilvánosságra hozott arcképek mindazonáltal többletjelentést is hordoztak magukban, a bűnözőkről készített fotográfiák ugyanis a 19. század második felétől kezdve a rendőrség bűnözőkről vezetett nyilvántartásának részét képezték. Céljuk a visszaeső bűnöző, a társadalomra veszélyes személyek azonosítása, majd izolálása volt. [19] Különösen élen járt a bűnözők fotografálásában és későbbi hasznosításában az 1870-es évektől a francia és magyar rendőrség, utóbbi az 1880-as évektől kezdve rendszeresen közölte a *Rendőri Lapokban* a körözés alatt álló, valamint az elfogott bűnözőkről készített fotográfiákat. [20] A fotók publikálása nemcsak az adott országban belüli bűnözés elleni küzdelemben segített, hanem kiváló eszközt jelentett a nemzetközi bűnözők elleni harcban is. 1896-ban a magyar királyi igazságügyminiszter elrendelte, hogy az országos büntetőintézetekben fogvatartott, súlyosabb, és különösen a vagyon elleni bűntettekben visszaeső és veszélyeseknek minősülő letartóztatottakat le kell fotografálni. [21] 1908 óta pedig már olyan bűncselekmények és vétségek miatti előzetes letartóztatásba vagy vizsgálati fogságba, büntetés-végrehajtási intézetbe került személyeket is lefotografáltak, mint amilyeneket Faragó is elkövetett, vagy amellyel gyanúsították, így például a kerítés, lopás, rablás, zsarolás, sikkasztás, orgazdaság, csalás, okirathamisítás. [22]

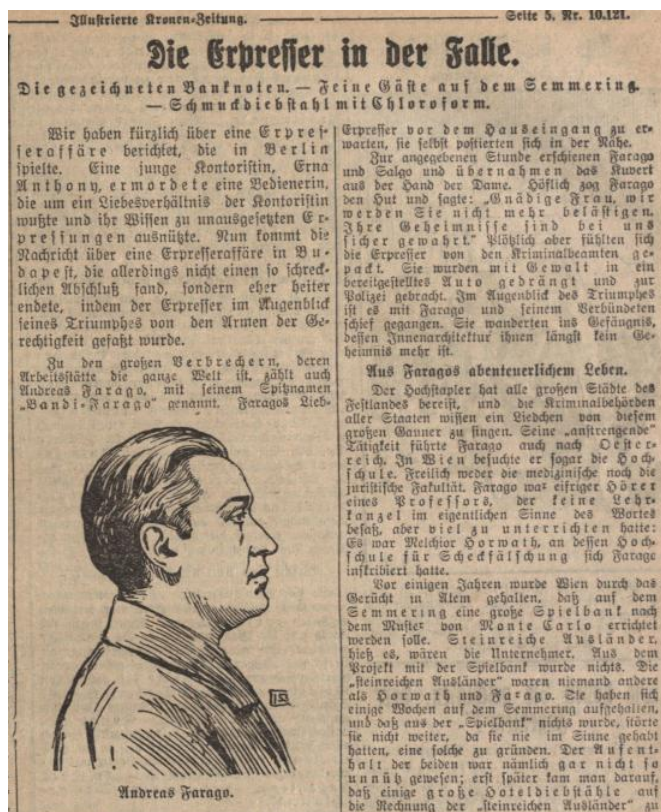
Le Petit Parisien, 1923. szeptember 7. 2., Le Petit Journal, 1923. szeptember 7. 1.

Tovább a galéria oldalára [5]

Le Petit Parisien, 1923. szeptember 7. 2., Le Petit Journal, 1923. szeptember 7. 1.

A hazai és nemzetközi sajtó 19. század második felében megkezdődő átrendeződésével előtérbe kerülő bűnügyi tudósítások a lakosság tájékoztatása és az élményszerű beszámolás érdekében átvették és nyilvánosságra hozták a bűnözőkről készült fotókat. Ezen bűnelkövetők a társadalmi rend megbontása miatt a korabeli sajtótudomány szerint elvesztették személyiségi jogukat, társadalmi veszélyességükre figyelemmel közérdeknek minősült, hogy arcképüket a szélesebb közönség is megismerje. (Az arc kriminalizálásának ráadásul Cesare Lombroso bűnözőkre vonatkozó *L'Uomo delinquente* című munkája nyomán már volt hagyománya.) Bogdán Melinda a bűnüldözési célú fotográfiákkal kapcsolatban úgy fogalmazott: „az elkészülő fényképek deklaráló hatásúak, általuk a bűnözők csoportjához tartozik a lefényképezett, szimbolikusan a fényképezés aktusa alatt válik bűnözővé.” Az eredetileg a bűnözői nyilvántartási célra készített rabosító fotók sajtóbeli megjelenítésével pedig Faragó a közlés révén vált bűnözővé, így tehát a tömegsajtó emelte a „bűnözői osztály” részévé. [23] amelyet tovább erősítettek bűnügyeire való rendszeres utalások, valamint a „*kloriformos*” epitheton ornans.

Illustrierte Kronen Zeitung, 1928. március 27. 5.

Annak érdekében, hogy Faragó András ismertségéről, a „kloroformos” jelző használatának jelentőségéről behatóbb képet kapjunk, érdemes részletesebben is foglalkozni sajtóbeli megjelenítésével. Faragó Andrásról 48 általam vizsgált folyóirataban 1923 és 1958 között összesen 270 alkalommal tettek említést,[24] amelyből legalább 146 cikk tartalmazza a „kloroformos” jelzőt, és ennél is több utal a feltehetően kloroformmal elkötetett bűncselekményre. Utóbbi megállapítás arra enged következtetni, hogy a „bűnözői osztályba” való bekerülése az arckép közlésén túl restigmatizációval is járt, hiszen az esetek több mint felében a kloroformos esetre való mimetikus hivatkozás hitelesítette a bűnügyi tudósítás mondandóvalóját. Emellett a jelző egyben egy sajátos származásmódot is jelentett, ahol Faragó András vélt vagy valós kloroformos esete egy megváltozhatatlan és konzisztens ősbűn. Ezzel pedig az ábrázolásmód az újságírás történetében régről ismert szerepet töltött be: a pozitív társadalmi erkölcs negatív példán keresztül megerősítését, folyamatos újradefiniálását.[25] A ragadványnev a veszélyességen túl a büntetett előéletre is vonatkozott, hiszen *in concreto* kloroformmal elkötetett bűncselekményre utalt. A sajtó ezen eljárása pedig nagyon hasonló egy bűnöző – állami hivatalok és szervek előtt jelentkező – „rovott múltúságának” bélyegére.[26]

Napjainkra már-már közhelyszerű megállapítás, hogy a sajtó egyaránt befolyásolja és képviseli a közvéleményt. A polgári társadalom normái a korabeli lapokban jelennek meg és alakulnak, ugyanakkor a hírközlés más formáinak (pl. rádió, filmhíradó stb.) kialakulását és megerősödését megelőzően a napisajtó lényegében megkerülhetetlen szereplőként létezett. Ezáltal pedig a szabályszerűség, devianciával kapcsolatos hírek, tudósítások a polgári társadalom normaalkotásának fontos sarokkövei voltak az 1880-as évektől kezdve. A társadalmi normák közvetítésében és alakításában rejlő funkciók ellátásában pedig a sajtó az erkölcs őrnéke szerepét vette fel, amely az erkölcsiséget érintő híreken keresztül manifesztálódott.[27] Faragó tehát a polgári-konzervatív normák ellenpéldájaként hozzájárult a társadalmi erkölcs fenntartásához, negatív ábrázolásai azonban – más úgy kapcsán – őt magát is arra kényszerítették, hogy szerepével harcba szállva 1928-ban merbe fogjon öt újságíró. Az újságírók perbeli meghátrálása azonban nem tudta semmissé tenni a hírlapokban közölt negatív ábrázolásokat. A normaalkotás másik módja volt a humor is, hiszen a vizsgált korszakokban személyéről számos vicc született (*Az Újság, Színházi Élet, Ludas Matyi, Pesti Napló*),[28] valamint a bulvár is, így 1925-ben „barátja”, az ismert újságíró, Szomaházy István „*Faragó olajgyáros lesz*” címmel közölt írást.[29] Faragó kloroformos ügyéről, elfogásáról, letartóztatásáról, elítéléséről szóló hírek emellett a társadalmi rendbe, a bűnüldöző és igazságszolgáltatási szervek hatékony működésébe vetett bizalom erősítését is hivatottak voltak szolgálni – Magyarországon és külföldön egyaránt.

A sajtóábrázolásokat a társadalmi lelkiismereti szerep mellett egyfajta kollektív immunreakcióként is értelmezhetjük. Anthony Pratkanis és Elliot Aronson szociálpszichológusok elmélete szerint az ember olyan információkat igyekszik befogadni, amelyek ismerete érdekében áll, míg érdekével ellentétes adatok befogadása az ellenállás különféle formáival találkozhat.[30] Ebben a viszonylatban a Faragó Andrásról szóló tudósítások az ábrázolt személy társadalomra való veszélyessége okán más cikkekhez képest nagyobb érdeklődésre tarthatnak számot. Visszaeső bűnözői mivolta és módszerei okán pedig Faragó András a társadalom számára mindenképpen veszélyesnek minősült.

Ismertségét segítették elő bűnözői módszerei, hiszen a 19. század végétől fogva a sajtó előszeretettel számolt be szenzációs esetekről, jelentős vagyoni kárral járó ügyekről. Mindkét szempont érvényesült a kloroformos esetben, valamint fontos szempont, hogy Faragó említései szinte kizárólag politikai napilapokban találhatóak, amelyek a bűnügyi hírek iránti a 19. század közepétől adatolható érzékenységének továbbélését jelentheti.[31] Segítette ismertségét az is, hogy a rendőrség tájékoztató munkája mellett a korabeli bírósági főtárgyalások – így a párizsi városi bíróságok tárgyalásai is – rendszerint nyilvánosak voltak, lehetőséget adva a napilapok riportereinek az adatszerezésre.

Faragó ismertsége azon is múlt, hogy *mely* újságok számoltak be ügyeiről. A magasabb példányszámú lapok közlései ugyanis ismertségének megalapozásában és megerősítésében komoly szerepet játszhattak. Emellett az sem mellékes, hogy a hazai lapokban megjelenő bűnügyi hírek vélhetően elsősorban magyar bűnözőkre koncentráltak.[32] Faragó esetei így inkább fókuszában álltak az itthoni lapoknak. Bár a korabeli statisztikai adatgyűjtés kérdőívein a lapok példányszáma nem szerepelt,[33] valószínűleg nem elrugaszkodott az az állítás, miszerint az 1920-as évekbeli tudósítások során a legtöbb említés nagy példányszámú lapokban jelent meg, megalapozva országos ismertségét. 1923-ban a radikális *Világban*, a keresztény *Nemzeti Újságban* és társalapjában, az *Új Nemzedékben*, a konzervatív *Budapesti Hírlapban*, a bulvárlapokként számon tartott *8 Órai Újságban* és a többszázézes példányszámú *Az Estben*, a mérsékelt konzervatív *Pesti Hírlapban*, végezetül pedig a kiscgazdák és földművesek jobboldali lapjában, az *Új Barázdában*. 1925-ben első helyen az *Új Nemzedék* állt, majd a 40-50 ezres példányszámú *Magyarország*, és *Az Est*.

A vizsgált napilapok döntő többsége budapesti politikai hírlap volt. 1921 és 1928 között ráadásul 60-92 millió példány között mozgott a Magyarországon postára adott időszerű sajtótermékek példányszáma, a kloroformos ügyről való tájékoztatás szempontjából legfontosabb két évben, 1923-ban 66,7 millió, 1925-ben 82,2 millió volt a példányszám. Hasonló arányokat mutat a Budapesten megjelent főbb napilapok postára adott és vasúton szállított száma. A Faragóról szóló tudósítások tekintetében leggazdagabb 1923. évben 69,6 millió, majd az 1925. évben 63,8 millió volt ez a szám.[34]

A példányszám mellett az ismertség szempontjából a Horthy-kori újságolvasói szokások is fontos szempontot képeznek. Bár a korszak újságolvasási szokásairól csak korlátozott és szörványos információkkal rendelkezünk, ezen adatok számbavétele mégis adalékként szolgálhat Faragó ismertségéhez. Budapesten 1929-ben a munkások 33 százaléka olvasott állandóan napilapot, 13,6 százaléka pedig gyakran. A fővárosi háztartási alkalmazottak között 1927-ben hasonló volt az arány, összesen 35 százalék olvasott rendszeren napilapot, 40 százalék pedig ritkán, míg a fiú iparostanoncok között a napilapot állandóan olvasók aránya 33,5, a gyakran olvasók aránya 20,5, míg a ritkán olvasóké 18 százalék.[35] A budapesti ügyvédek közül 78,6, a mérnökök közül 75, az orvosok közül 69 százalék járított napilapot.[36] 1928-ban a bírák és ügyészek 89,2 százaléka járított napilapot, a köztisztviselők 67,1 százaléka, a tanszemélyzet 78,1 százaléka.[37] Laky Dezső a kereskedőktől történő statisztikai adatgyűjtés csak a szaklapokra kérdezett rá, természetesnek tartva azt, hogy munkájukból kifolyólag valamilyen napilapot olvasnak.[38] A magántisztviselőknél hasonlóan távoli adattal rendelkezünk: a magántisztviselők 35,7 százaléka nem költött könyvekre, folyóiratokra vagy hírlapokra az adatfelvételt megelőző hónapban (1930).[39] A főiskolai hallgatók között a napilapot nem olvasók aránya legfeljebb 28,6 százalék (1934).[40]

Sipos Balázs a vidéki lakosság 1930. évi budapesti napilapolvasási szokásait érintő becslési módszerét^[41] alapul véve lehetőségünk van a Faragó András legmagasabb sajtóbeli megjelenését adó 1923-as és 1925-ös évekre vonatkozóan megbecsülni ezen arányokat a teljes népesség esetében. A módszer kapcsán mindazonáltal fontos leszögezni, hogy ezen évekre vonatkozó lakosságszám-statisztika nem áll rendelkezésre, így mindkettő esetben az 1920-as és az 1930-as népszámlálás lélekszámadatainak átlagát vettem a számolás alapjául, emellett a számolás feltételezi, hogy nem volt keresztolvasás sem. A számolás alapját a Budapesten megjelent főbb napilapok postára adott és vasúton elszállított példányszámjai adják.^[42]

Rendszeresen napilapot olvasók aránya a 20 év feletti lakosság körében (példányonként három olvasóval számolva)		
Vizsgált év	1923	1925
Rendszeresen napilapot olvasók száma	572 055 fő	524 384 fő
Rendszeresen napilapot olvasók aránya	11,26%	10,32%

Rendszeresen napilapot olvasók aránya a 20 év feletti lakosság körében (példányonként öt olvasóval számolva)		
Vizsgált év	1923	1925
Rendszeresen napilapot olvasók száma	953 425 fő	873 973 fő
Rendszeresen napilapot olvasók aránya	18,77%	17,21%

Faragó említéseinek számából (1923-ban 87, 1925-ben 65) kiindulva feltételezhetjük, hogy a vizsgált években legalább a rendszeresen napilapot olvasók köre, tehát 1923-ban 500-900 ezer ember ismerkedett meg nevével, amely a következő években tovább duzzadt. Bár nem tudjuk, hogy az első vizsgált évben rendszeresen napilapot olvasók közül hányan olvastak a többi vizsgált évben is rendszeresen napilapot, feltételezhetjük, hogy 1925-re a 20 év feletti társadalom közel egyötöde ismerte Faragó András nevét.

A tömegsajtó megjelenésével a sajtó a szórakoztatás és tájékoztatás mellett a közvélemény bűnüldözéssel, a büntetőjog rendszerével és alkalmazásával kapcsolatos állampolgári igényeinek közvetítését is végezte. Emellett a hatás visszafele is érvényesült: a sajtó alakította is a bűnről, bűnüldöző szervekről szóló közvéleményt. A közvélemény sajtón keresztüli nyomása Polt Péter szerint nyomon követhető változtatásokat is képes eredményezni a jogpolitikában, jogalkotásban és jogalkalmazásban is.^[43] A magyar tömegsajtó kialakulását követően a sajtó egyik feladata volt a bírósági ítélezés figyelemmel kísérése, a közvélemény tájékoztatása a megszületett ítéletekről és ezzel együtt a társadalmi normák alakulásáról. Amennyiben pedig a közvélemény által is kivételesnek, megtorlandónak tartott bűncselekmény került napvilágra, úgy – az újságírók vérmérséklete és a periodika politikai irányvonala függvényében – nagy számban keletkezett (a lakonikus tömörségű és helytálló információkkal rendelkező cikkektől a regényes túlzásoktól sem mentes cikkeig) sokféle írás jelezte a közvélemény akaratát.

A Faragó Andrásról szóló tudósítások pedig a személyes adatok nyilvánosságra hozásával, a regényes elemek szerepeltetésével, irodalmi ábrázolásmóddal a vizsgált korszakban sem tekinthetők elfogulatlannak. A cikkek tartalmán túl már a szalagcímek is erre utaltak (*A párisi házasságszedelgő somogyi szereplése; Lefülették Faragó András, a híres nemzetközi szélhámost; Magyar ékszerablók Párizsban elbódítottak és kifosztottak egy gazdag félvilági hölgyet*). Mindazonáltal a sajtó nyomása és a jogalkalmazás változása közötti közvetlen kapcsolat feltárása nem jelent egyszerű feladatot. Faragó esetében erre utal ugyanakkor jogalkalmazó részéről, hogy a levéltári anyagok között fennmaradt bírósági ítéletben kihúzott részként találkozhatunk Faragó kloroformos rablására vonatkozó utalással, egy 1947-ben (!) kelt elsőfokú büntető ítéletben pedig feltüntették a sajtó által kreált ragadványnevet („*Kloroformos Bandi*”).^[44] A bűnüldöző szervek részéről hasonló elemként említhető egy későbbi áldozata törvényszék előtt tett vallomásaiban szereplő megjegyzés, miszerint „*a rendőrségen nekem azt mondták, hogy 25-öt kellene a fenekemre verni, amiért ilyen embernek adok hitelt*”.^[45]

Az Est, 1925. március 13. 8.

A fentiek alapján megállapíthatjuk, hogy az 1920-as években a sajtó működése a bűnüldöző szervek intézkedéseire, valamint a bírósági gyakorlatra nyomást gyakorolt, a bűnesetek vádhatóság általi megfelelő bizonyítása hiányában azonban a bíróság enyhébb ítéletet hozhatott, illetve nem állapíthatott meg bűnösséget. A helyben elkövetett bűncselekmények bizonyítása és minősítése, valamint a súlyos büntetések kiszabása – jelen esetben a francia vádhatóságnak, illetve bíróságnak – nem okozott gondot. Különösen nehéz dolga volt azonban a magyar ügyészségnek a külföldön elkövetett bűncselekmények bizonyításakor, ahol a külföldi szervek által lefolytatott nyomozás iratait nem feltétlenül vették figyelembe, az önálló nyomozás lefolytatása pedig – a korabeli, igencsak korlátozott bűnüldözési lehetőségek okán – komoly nehézségekbe ütközött. Emellett az ügyészség a több évvel korábban – így pl. a Károlyi-féle köztársaság és a Tanácsköztársaság alatt – elkövetett bűncselekmények bizonyításakor is kevés sikert tudhatott magáénak. A sajtó működése azonban kipótolta a társadalmi elvárások és a bírósági gyakorlat között olykor meglévő különbségeket: a bűnelkövetőkhöz rendelt építhetõn ornsok és a bűnüldõzi arcképek nyilvánosságra

hozása, valamint a különböző bűnesetek leírásakor regényes, fiktív részletek alkalmazása révén. A szenzációs bűnesetek szerepeltetése a 19. század második felében kialakuló európai tömegsajtó sajátos működésének terméke volt, egyben a társadalom éberségének fenntartását és az erkölcsök folyamatos újraalkotását szolgálta, valamint üzleti célokat is, hiszen a Faragó András-hoz hasonló karakterek sajtóbeli szerepeltetése hozzájárult az olvasottság növeléséhez.

Dokumentum

2.

A Budapesti Királyi Büntetőtörvényszék 1925. március 11. napi ítélete Faragó András és Solymos Jenő ügyeiben

A budapesti kir. büntetőtörvényszék.

B XV. 2199/1922/162. szám

**A beadványokban
erre a számra kell hivatkozni.**

A Magyar Állam nevében!

A budapesti királyi büntetőtörvényszék csalás büntette és egyéb bűncselekmények miatt Faragó András és Solymos Jenő ellen a királyi ügyészségnek 12416/924 k. ü., B. IV. 2199/922/157. számú vádiratban és vádhatározatában foglalt vád felett Krayzell Miklós királyi [törvény]széki tan[ács] elnök mint elnök, Kilb Lajos és dr. Messik Lajos királyi törvényszéki bírák, valamint dr. Brenner Lajos királyi törvényszéki jegyző mint jegyzőkönyvvezető részvételével dr. Bertin Lajos királyi ügyészségi alelnöknek, mint közvádlónak, vizsgálati fogságban levő Faragó András és Solymos Jenő vádlottaknak, valamint dr. Lénárt Béla és dr. Györgyei Jenő budapesti ügyvédeknek, mint védő(k)nek jelenlétében Budapesten 1925. évi március hó 11. napján megtartott nyilvános főtárgyalás alapján, a vád és a védelem meghallgatása után meghozta a következő

í t é l e t e t:

I. Az 1923. évi október hó 1. napján előzetes letartóztatásban, 1923. évi november 2. napjától fogva pedig vizsgálati fogságban levő Faragó András vádlott, 28 éves rk. vallású, szendi születésű, állandó lakhely nélküli magyar állampolgár, nőtlen, középiskolát végzett, volt katona, F[aragó] Gyula és Glöckner Róza fia, vagyontalan volt gazdaság bűnös a Btk. [46] 370. §-ának első bekezdésébe ütköző orgazdaság büntetettében és a Btk. 384. §-ába ütköző hitelezési csalás vétségében, amelyeket úgy követett el, hogy Párisban 1923. évi július hó 23. napján 3 drb 100,000 francia frank értékű briliáns gyűrű elidegenítésére közreműködött által, hogy Párisból Vychybe utazott Márkus Gáborral a gyűrűk értékesítése végett, jóllehet tudta, hogy a gyűrűk a Miss Doris de Arada Kemp sérelmére elkövetett lopás büntette következtében jutottak Márkus Gábor kezébe, továbbá hogy Wiesbadenben 1923. évi február havában a Pala[i]js Hotel főnökét Schaller Albertet azon ravasz fondorlattal, hogy a szállóban utazótáskájával megjelent és habár szállodai tartózkodásra pénze nem volt, ott szobát bérelt, tévedésbe ejtett avégett, hogy ezáltal magának hitelezést eszközöljön ki. [...]

A királyi törvényszék ezérr: Faragó András vádlottat a Btk. 370. §-ának I. bek.-e s Btk. 96, 98, 373, 384 és 388. §-ai alapján 1 /egy/ évi és 3. /három/ hónapi börtönrre mint főbüntetésre, továbbá 3 /három/ évi hivatalvesztésre és politikai jogai gyakorlatának ugyanilyen tartalmú felfüggesztésére, mint mellékbüntetésre ítéli;

a szabadságvesztés-büntetést a vádlott előzetes letartóztatásával és vizsgálati fogságával a Btk. 94. §-a alapján egészen kitöltöttnek veszi(i); [...]

Ellenben a már nevezett Faragó András vádlottat a Btk. 350. §-ába ütköző s a 358. §-ának 1. pontja szerint minősülő kettő rendbeli zsarolás büntette, a Btk. 172. §-ába ütköző, s az 1912: LXIII. [törvény]c[i]kk] 19. §-a szerint büntetendő négyrendbeli izgatás büntette, a Btk. 333. §-ába ütköző s az 5340/924. M. E. rendeletre figyelemmel a Bn.[47] 48. § 1. bek. II. tétele s a Btk. 336. §-ának 4. pontja szerint minősülő lopás büntette és végül a Bn. 50. §-ába ütköző s az 5340/924 M. E. rendeletre figyelemmel a Btk. 380. §-a szerint minősülő csalás vétsége miatt ellene emelt vádak alól a Bp.[48] 326. §-ának 2. pontja alapján felmenti. [...]

Faragó András ellen a Bn. 50. §-ába ütköző s az 5340/924. M. E. rendeletre figyelemmel a Btk. 380. §-a szerint minősülő két rendbeli csalás büntette és a Btk. 206. §-ába ütköző, a 210. §-ához képest a 206. §-ának 2. pontja szerint minősülő hamis pénz forgalomba hozatalának büntette miatt indított bűnvádi eljárást a Bp. 323. §-a alapján megszünteti. [...]

Indokok

A királyi büntető törvényszék a mai napon megtartott főtárgyaláson vádlottak részbeni beismerése, a Bp. 313. §-a alapján felolvasott okiratok s a főtárgyalás egyéb adatai alapján megállapította a rendelkező részben körülírt tényállást.

Közvádló végindítványában Faragó András ellen a Btk. 344. §-ába ütköző s a 346. §-a szerint minősülő rablás büntette s a Bn. 50. §-ába ütköző, az 5340/924. M. E. rendelethez képest a Btk. 330. §-a szerint minősülő csalás vétsége [...] címén emelt vádat.

A kir. büntető törvényszék vádlottak ezen cselekményeit a rendelkező rész szerint a vádtól lényeges eltéréssel minősítette.

I. Ugyan a Miss Doris de Arada Kemp sértett kárára elkövetett bűncselekmény esetében a főtárgyalás adatai Faragó András vádlott védekezésével szemben nem nyújtottak megfelelő bizonyítékot arra, hogy nevezett vádlott Márkus Gáborral együtt kloroformmal elaltatta volna nevezett sértettet, sőt még annak igazolására sem merült fel kellő adat, hogy vádlott a gyűrűk ellopásában tevékeny részt vett volna, ellenkezőleg az nyert beigazolást, hogy vádlott a gyűrűk ellopása után anélkül, hogy arról előzetes tudomása lett volna, egyezett meg Márkus Gáborral, hogy a gyűrűk értékesítése végett együttesen Vychybe utaznak. Mindezek alapján vádlott ezen cselekményét a rendelkező rész szerint orgazdaság büntetettének kellett minősíteni és bűnösségét megállapítani.

Faragó András vádlottnak a Pala[i]js Hotel főnöke Schaller Albert sérelmére elkövetett cselekménye, minthogy azt vádlott hitelhez jutás végett követte el s nevezett sértettnek fondorlattal való tévedésbe ejtése nem kizárólag önmagának vagy másnak jogtalan vagyoni haszonszerzés céljából történt, s ezek alapján minősítette és állapította meg a bíróság vádlott bűnösségét a vádtól eltérően. [...]

A büntetés kiszabásánál súlyosbító körülményként vette figyelembe mindkét vádlott büntetett előéletét, mindkettőnél a halmazottat, míg enyhítő körülményként egyedül részben beismerésük volt mérlegelhető. Ezen körülményekre figyelemmel a bíróság vádlottak büntetését a rendelkező részben megszabott tartamú börtönbüntetéssel találta bűnösségük fokával arányban állónak s eh[é]z képest mérte ki büntetésüket.

Királyi ügyész vádat emelt még Faragó András ellen a Btk. 350. §-ába ütköző s a 353. §-ának 1. pontja szerint minősülő zsarolás büntette, a Btk. 172. §-ába ütköző s az 1912. évi LXIII. [törvény]c[i]kk] 19. §-a szerint büntetendő négy rendbeli izgatás büntette, a Btk. 333. §-ába ütköző s az 5340/924. M. E. rendeletre figyelemmel a Bn. 48. § I. bek. 2. tétele s a Btk. 336. §-ának 9. pontja szerint minősülő lopás büntette s végül a Bn. 50. §-ába ütköző, az 5340/924. M. E. rendeletre figyelemmel a Btk. 380. §-a szerint minősülő csalás vétsége címén amint, hogy 1) 1919. évi március hó 21.-ike után a tabi járásban termelési biztosul kirendeltetvén, azon célból, hogy magának és atyjának jogtalan vagyoni hasznot szerezzen, gróf Welsersheim[b] Jenő tabi és Polacsek Béla csics[al]pusztai birtokosokat a legsúlyosabb fenyegetésekkel arra kényszerítette, hogy birtokuk kezeléséről mondjanak le,

2.) ugyanezen időben, tehát háború idején Csicsalpusztán egy ízben, Tabon pedig három különböző alkalommal gyülekezett előtt nyilvánosan szóval az úgynevezett proletár osztályt a polgári osztály ellen a legféltelenebb módon gyűlöletre izgatta,

3.) Wiesbadenben 1923. évi február havában a cseh állampolgár Klár Mihályal együtt Dreyfuss Hedvig zárt szobáját lopott kulccsal felnyitotta s onnan ékszereket, készpénzt, ezüst cigarettadobozt, pongyolákat és csont keféket 500,000 [koronán] felüli értékben azon célból vett el, hogy ezen reá nézve idegen ingó dolgokat jogtalanul eltulajdonítsa,

4.) Wiesbandenben 1923. február havában Weiner Vilmos soffört Klár Mihályal együtt fondorlattal akként tévesztette meg, hogy annak autóját használta s fizetésül 3. értékelen belépő jegyet mint 30. dollárt adott át s ezáltal Weiner Vilmosnak 200,000 márka vagyoni kárt okozott.

Faragó András vádlott az I. pont alatti zsarolási vádakra vonatkozóan azzal védekezett, hogy ő nevezett időben a földművelésügyi minisztériumból került oda mint gazdasági bizottsági elnök, ő arra kérte a birtok tulajdonosokat, hogy önként ajánlják fel az uradalmakat a köztársaság részére s tagadta, hogy kényszerrel vagy fenyegetéssel alkalmazott volna.

Az idevonatkozóan kihallgatott Csoór Miklós és a tabi tanuk vallomása vádlott ezen védekezését meg nem cáfolták. Ugyancsak nem volt alkalmas a 2.) vádpontra vonatkozóan kihallgatott tanuk vallomásra a négy rendbeli izgatás büntette egyikének bebizonyítására sem, mert olyan általános kijelentések, hogy vádlott „izgatás beszéd”-et tartott, az izgatás tartalmazó kifejezések megállapítása nélkül, bűnösség kimondásának alapjául nem szolgálhatnak.

A 3. és 4.) alatti vádakbeli bűnösségét el nem ismerve Faragó András azt hozta fel védekezésül, hogy úgy a lopást, mint a sofför megcsalását a vele együtt volt if. Klár követte el s a királyi büntető törvényszék hitelt érdemlően nem látta megdöntöttnek vádlott eme védekezését, így ezen, valamint az 1.) és 2.) pontok alatti foglalt vádak alól megnyugtató bizonyíték hiányában felmentette. [...]

Az ítélet egyéb rendelkezése a felhívott szakaszokon alapul.

Budapest, 1925. március 11.

Krayzell
kt. elnök

dr. Messik
királyi törvényszéki bíró

Az irat jelzete: HU-BFL-VII-5-c-2199-1922. Eredeti, géppel írt.

[1]HU-BFL-VII-102-a-7033/1923.

[2]A misszió gyakran indított segélyezési akciót is, karácsonyhoz közeledve rendszeresen tett közzé adományozásra felszólító hirdetést fővárosi és vidéki lapokban. A budapesti misszió 1919-ben jött létre tanárok és tanítók összefogásával, az Igazságügyi Minisztérium igezse alatt. DEÁK FERENC: Bízalom. Egy fogházmissziós folyóirat története. *Börtönügyi Szemle*, 1997. március. 120-130.

[3]HU-BFL-VII-102-a-7034/1923.

[4]Krayzell és bírótársait a Sallai-Fürst-perben hozott ítéletéért a második világháború után népbíróság 1948. június 15-én két év fegyházra ítélte. A Magyar Köztársaság Legfelsőbb Bíróságának Elnökségi Tanácsa 1992. november 9-én az ügyben felmentette őket. ZINNER TIBOR: Pártatlan igazságszolgáltatás vagy megtorlás. In: Szerk.: DR. GYENESEI JÓZSEF. *Népbíróság-történeti tanulmányok*. Kecskemét, 2011, 156.

[5]Faragó elítéléséről a hazai lapokon túl külföldön is beszámoltak. Ezért lásd pl. Aus dem Ausland. *Badischer Beobachter*, 1925. március 13. 5.

[6]A kloroformos ékszerabló és nemzetközi csekkhamisító Faragó András egyévi és három hónapi börtönrre ítélték. *Esti Kurír*, 1925. március 12. 5.

[7]Csoór Miklós (1866-1939) halálesete bejegyezve Balatonfüred polgári halotti anyakönyv 14/1939. folyószám alatt. <https://www.familysearch.org/ark:/61903/3:1:33S7-9TMD-DHQ?i=506&cc=1452460&cat=826536> (Utolsó letöltés dátuma: 2023. augusztus 8.)

[8]HU-BFL-VII-5-c-2199/1922.

[9]US-NYCMA-New York City Municipal Deaths, Death certificate of Countess Doris de Arada dated 8 January, 1928, Certificate number 957. Digital Folder Nr. 004191945, Microfilm Nr. 2056153.

[10]1878. évi V. törvénycikk a magyar büntetőtörvénykönyv a büntettekről és vétségekről. <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=87800005.TV&xtreferer=94500007.TV> (Utolsó letöltés dátuma: 2023. május 4.)

[11]*Esti Kurír*, 1925. március 12. 5.

[12]BUZINKAY GÉZA: *Kis magyar sajtótörténet*. Bp., 1993. 5–9.

[13]Nemzeti egység az anyagi és szellemi gyarapodás programja alapján: Török János szerkesztősége (1853–1855). In: *A magyar sajtó története*. II/1 kötet (1848–1867). Bp., 1985. 367–372.

[14]LUDOVICUS [CENNER LAJOS]: A mai napisajtó. *Magyar Szemle*, 1895. január 27. 38-39.

[15]Vö. *Magyar Hirmondó*, 1795. március 6. 305., valamint *Magyar Hirmondó*, 1797. április 14. 460–461.

[16]BUZINKAY GÉZA: A bűnügyi hír, a riport és a rendőr. *Budapesti Negyed*, 2005. 1-2. sz.

[17]Arcképet közli: Francia lapok: Le voleur qui endormit la riche américaine est identifié. *Le Journal*, 7 Novembre, 1923. 1.; Les voleurs des bijoux de Mme de Araya. Malfaiteur de grand style Farago-Bandi se joue des polices européennes. *Le Petit Parisien*, 7 Septembre, 1923., 2.; Le faux baron Ledeu l'un des auteurs du vol de bijoux à une Américaine. *Le Petit Journal*, 7 Septembre, 1923. 1.; Magyar lapok: *Tolnai Világlapja*, 1923. október 17. 27.; *Pesti Hírlap*, 1925. március 11. 9.; A kloroformos ékszerabló és nemzetközi csekkhamisító Faragó András egyévi és három hónapi börtönrre ítélték. *Esti Kurír*, 1925. március 12. 5.; SZOMAHÁZY ISTVÁN: „Hátha akad valami”. Faragó Andrásról, a kloroformos ékszerablóval. *Az Est*, 1925. március 13. 8.; A kloroformos Faragó rajtaveszett egy zsarolási manőver. *Magyarország*, 1928. március 25. 3.

[18]Kálmán Henrikné megszarolásával összefüggésben az *Illustrierte Kronen Zeitung* fél oldalban foglalkozott vélt és valós ügyeivel, valamint oldalnézeti rajzot közölt Faragóról. Ezért lásd Die Erpresser in der Falle. *Illustrierte Kronen Zeitung*, 27 März, 1928. 5.

[19]BOGDÁN MELINDA: A rabosító fénykép. A rendőrségi fényképezés kialakulása. *Budapesti Negyed*, 2005. 1-2. sz.

[20]Uo.

[21]162196. B. M. számú körrendelet a büntető intézetekben letartóztatottak fényképeinek beszerzése ügyében. *Belügyi Közlöny*, 1896. 1. sz. 14.

[22]A m. kir. igazságügyi és belügyi miniszterek 24.300/1908. I. M. számú rendelete az országos bűnügyi nyilvántartás tárgyában. *Rendeletek tára*, 1908. 1759.

[23]PERÉNYI ROLAND: *A bűn nyomában*. Bp., 2012, 65-66., BOGDÁN: i. m.

[24]Ezen számba nem értem bele a sajtóper utáni helyreigazítás címében szereplő eseteket, valamint egy egységként kezeltem a lap elején az egyazon számban megjelent cikkekre való utalásban szereplő említéseket.

[25]Vö. ANDOK MÓNIKA: Bűnügyi hír, mint erkölcsi példázat. In: Uő.: *A hírek története*. Bp., 2013. 95–97.

[26]PERÉNYI ROLAND: A „figyelő, megelőző és felfedező” rendőrség. Egy bűnözői névjegyzék tanulságai. *Budapesti Negyed*, 2005 tavasz-nyár. 1-2. sz.

[27]PERÉNYI: *A bűn nyomában*... i. m. 202., illetve SIPOS BALÁZS: *Sajtó és hatalom a Horthy-korszakban*. Bp., 2011, 60., 73–74.

[28]*Magyar vendégszeretet*. Faragó András, az Európaszerte körözött szélhámos, ma úgy nyilatkozott munkatársunk előtt, hogy a budapesti rendőrség valósággal lebillincselő módon bánt vele” (Az Ojság), továbbá „A nap hőse: Faragó András, a kloroformos szélhámos, akit ma letartóztattak. A hányatott életű csalót a rendőrség kloroform nélkül ártalmatlanná tette” (Pesti Napló), továbbá „Faragó András, kloroformos vasúti rablót család miatt letartóztatták. Nyilván hamis volt a kloroform...” (Ludas Matyi) valamint 1925-ös tizenöt hónapig terjedő szabadságvesztését követően jelent meg a Színházi Életben: „Faragó András kloroformos zsebkendői ugyancsak nagy érdeklődést keltek a hölgyközönség körében. A Faragó-féle elmés kloroform-preparátum tizenöt hónapig hatásos.” Ezekért lásd: Napi hírek. Pesti Napló, 1928. március 25. 13., illetve Hírek. *Az Ojság*, 1923. október 10. 4., továbbá Mi látható a budapesti árumintavásáron? *Színházi Élet*, 1925. 18. sz. 25., illetve *Ludas Matyi*, 1947. február 28. 2.

[29]PALÁSTI LÁSZLÓ: Egy kalandor a XX. században. *Képes Figyelő*, 1947. december 27. 5. Hasonló riportsorozatot közölt Horváth Menyhértől 1932-ben a *Magyar Hírlapban* Abonyi Gyula, amely azután 1934-ben sajtóperhez vezetett. Ezért lásd: HALÁSZ JÁNOS: „Büntetve egyszer...” Horváth Menyhért, a „szélhámoskirály” pályafutása. *FONS*, 2020. 3. sz. 279–288.

[30]Az elméletet röviden ismerteti, illetve idézi SIPOS: i. m. 73.

[31]PERÉNYI: *A bűn nyomában*... i. m. 243–244.

[32]A bűnügyi hírek földrajzi megoszlása szerinti elemzést 1898 és 1908. mintaévekben Perényi Roland elvégezte, jelen dolgozatban hasonló elemzés elvégzésére nincs lehetőségem, így csupán feltételezhető a hasonló sajtóműködés.

[33]*A Sajtó*, 1927. 1. sz. 31., illetve *A magyar Sajtó Évkönyve 1936*. 14. sz. 34.

[34]ELEKES DEZSŐ: Magyarország időszaki sajtója 1934-ben. *Magyar Statisztikai Szemle*, 1935. 11. sz. 1106.

[35]ILLYEFALVI I. LAJOS: *A munkások szociális és gazdasági viszonyai Budapesten*. Bp., 1930, 672. 1032., 1072-1073.

[36]ILLYEFALVI I. LAJOS: *Az ügyvédek, orvosok és mérnökök szociális és gazdasági viszonyai Budapesten*. Bp., 1930, 22., 54., 86.

[37]LAKY DEZSŐ: *A közületi alkalmazottak szociális és gazdasági viszonyai*. Bp., [1934] 44.

[38]LAKY DEZSŐ: *A kereskedők szociális és gazdasági viszonyai Budapesten*. Bp., [1929] 276.

[39]HOFFMANN DEZSŐ: *A magántisztviselők szociális és gazdasági viszonyai Budapesten*. Bp., [1932] 90.

[40]MOLNÁR OLGA: *A főiskolai hallgatók szociális és gazdasági viszonyai Budapesten*. Bp. [1934] Táblázatok, 24-25.

[41]SIPOS: i. m. 78.

[42]ELEKES: i. m. 1106.

[43]SIPOS: i. m. 60., illetve POLT PÉTER: Csapdák és lehetőségek. *Jelkép*, 1986. 3. sz. 78-81.

[44]HU-BFL-VII-5-c-11770/1946.

[45]HU-BFL-VII-5-c-13277/1932.

[46]1878. évi V. törvénycikk a magyar büntetőtörvénykönyv a büntettekről és vétségekről.

[47]A büntetőtörvénykönyv és a bűnvádi perrendtartás kiegészítéséről és módosításáról szóló 1908. évi XXXVI. törvénycikk.

[48]A bűnvádi perrendtartásról szóló 1896. évi XXXIII. törvénycikk.

Címkék:

[bűnügy](#) ^[10]

[kloroform](#) ^[11]

[ékszerablás](#) ^[12]

[Franciaország](#) ^[13]

[Magyarország](#) ^[14]

[szélhámos](#) ^[15]

Kiadás: 23. évfolyam (2023) 4. szám

Forrás webcím: <https://www.archivnet.hu/egy-szazeves-parizsi-kloroformos-ekszerlopas-tortenete-ii-resz>

Hivatkozások

[1] <https://www.archivnet.hu/egy-szazeves-parizsi-kloroformos-ekszerlopas-tortenete-ii-resz>

[2] https://www.archivnet.hu/sites/default/files/u364/estikurir_1925_03_pages99-99_page-0001.jpg

[3] <https://www.archivnet.hu/sites/default/files/galeriafotok/le-petit-parisien-1923-szeptember-7-2-le-petit-journal-1923-szeptember-7-1/lepetitjournalpartisocialbpt6k62857301.jpg>

[4] <https://www.archivnet.hu/sites/default/files/galeriafotok/le-petit-parisien-1923-szeptember-7-2-le-petit-journal-1923-szeptember-7-1/lepetitparisienjournalbpt6k605499b2.jpg>

[5] <https://www.archivnet.hu/le-petit-parisien-1923-szeptember-7-2-le-petit-journal-1923-szeptember-7-1>

[6] https://www.archivnet.hu/sites/default/files/u364/01_1.jpg

[7] https://www.archivnet.hu/sites/default/files/u364/02_5.jpg

[8] <https://www.familysearch.org/ark:/61903/3:1:33S7-9TMD-DHQ?i=506&cc=1452460&cat=826536>

[9] <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=87800005.TV&xtreferer=94500007.TV>

[10] <https://www.archivnet.hu/cimkek/bunugy>

[11] <https://www.archivnet.hu/cimkek/kloroform>

[12] <https://www.archivnet.hu/cimkek/ekszerablás>

[13] <https://www.archivnet.hu/cimkek/franciaország>

[14] <https://www.archivnet.hu/cimkek/magyarország>

[15] <https://www.archivnet.hu/cimkek/szelhamos>